1-ŞÖBA · VETERINARIYA MEDITSINASI VA HAYVONLAR SALOMATLIGI

PARRANDALARDA PASTERELLYOZ QÖZĞATUVÇISINING BIOLOGIK XUSUSIYATLARI

(Adabiyotlar tahlili)

Gayipova Ejegul Murodboy qizi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, çorvaçilikva biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali “Veterinariya mikrobiologiyasi, virusologiyasi, epizootologiyasi, mikologiyasi va immunologiyasi” yönalişi 1-kurs magistranti

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311040

NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus

SAHIFALAR
213–215

NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Gayipova E.M. Parrandalarda pasterellyoz qözğatuvçisining biologik xususiyatlari // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 213–215. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311040

ANNOTATSIYA Mazkur tezisda parrandalarda pasterellyoz kasalligini qözğatuvçi Pasteurella multocida bakteriyasining biologik xususiyatlari, morfologik va kultural belgilari hamda patogenlik xususiyatlari tahlil qilingan. Şuningdek, qözğatuvçining parrandalar organizmiga ta’siri, kasallikning tarqaliş omillari, laboratoriya diagnostikasi va profilaktik tadbirlarning ahamiyati yoritilgan.

АННОТАЦИЯ В тезисе рассмотрены биологические свойства бактерии Pasteurella multocida, являющейся возбудителем пастереллёза птиц, её морфологические и культуральные признаки, а также особенности патогенности. Освещены влияние возбудителя на организм птиц, факторы распространения заболевания, методы лабораторной диагностики и значение профилактических мероприятий. Представленные научные сведения имеют значение для совершенствования изучения, диагностики и профилактики пастереллёза птиц.

ABSTRACT This thesis examines the biological çaracteristics of Pasteurella multocida, the causative agent of pasteurellosis in poultry, including its morphological and cultural çaracteristics and pathogenic properties. The effects of the pathogen on poultry, factors contributing to disease transmission, laboratory diagnostic methods, and the importance of preventive measures are discussed.
Kalit sözlar: pasterellyoz, parrandalar, Pasteurella multocida, biologik xususiyatlar, morfologik belgilar, patogenlik, laboratoriya diagnostikasi, profilaktika.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА пастереллёз, птицы, Pasteurella multocida, биологические свойства, морфологические признаки, культуральные свойства, патогенность, лабораторная диагностика, профилактика.

KEYWORDS pasteurellosis, poultry, Pasteurella multocida, biological çaracteristics, morphological features, pathogenicity, laboratory diagnosis, prevention.

Kiriş. Parrandalarda pasterellyoz (boşqa nomi: parranda vabosi yoki gemorragik septisemiya) — bu barça turdagi uy va yovvoyi parrandalarda uçraydigan, juda tez tarqaladigan va yuqori oʻlim koʻrsatkiçiga ega boʻlgan yuqumli bakterial kasallikdir.Kasallikni Pasteurella multocida deb nomlanuvçi grammanfiy, harakatsiz bakteriya keltirib çiqaradi.

Kasallikning yuqişi va manbalari:Kasal va kasallikdan tuzalib, oʻzidan virus tarqatuvçi (bakterio-taşuvçi) parrandalar.Yuqiş yoʻllari: Zararlangan ozuqa, suv, havo (aerogen) hamda kasal parrandaning axlati, burun suyuqliklari bilan ifloslangan anjomlar orqali yuqadi.Taşuvçilar: Kemiruvçilar (siçqon va kalamuşlar), yovvoyi quşlar hamda infeksiyalangan parvariş jihozlari kasallikni fermaga olib kirişi mumkin. Kasallik ötkir keçganda holsizlik, iştahaning pasayişi, nafas olişning qiyinlaşişi, içketişi va ölim kuzatiladi. Surunkali şaklda esa ayrim hollarda böğimlar, teri osti töqimalari va boşqa a'zolarda patologik özgarişlar paydo böladi.Biroq klinik belgilar kasallikni yakka özi aniq tasdiqlamaydi, çunki boşqa yuqumli kasalliklarda ham öxşaş belgilar uçraşi mumkin.Pasteurella multocida qözğatuvçisini aniqlaşda bakteriologik va molekulyar-biologik usullardan foydalaniladi.

Asosiy qism. Pasteurella multocida — Pasteurellaceae oilasiga mansub, mayda, grammanfiy, odatda harakatsiz bakteriya. U ayrim biologik böyoqlar bilan ikki qutbi kuçliroq böyalişi mumkin. Uşbu bakteriyaning biologik xususiyatlarini örganiş kasallikning rivojlaniş mexanizmlarini tuşuniş, samarali diagnostika usullarini tanlaş va profilaktik tadbirlarni takomillaştiriş uçun muhimdir. Bakteriyaning kapsulasi va boşqa virulentlik omillari uning kasallik çaqiriş xususiyatiga ta'sir körsatadi.Qözğatuvçining patogenligi bakteriyaning organizmga kirişi, töqimalarda saqlanib qolişi va xöjayin organizmining himoya mexanizmlariga qarşi turiş qobiliyati bilan boğliq.Bakteriya harakatsiz, spora hosil qilmaydi. Maxsus usullarda böyalganida bipolyar böyaliş xususiyati kuzatilişi mumkin.

Ayrim ştammlari kapsula bilan qoplangan bölib, kapsula bakteriyaning virulentligiga ta'sir körsatadi.Qözğatuvçining kultural xususiyati uning oziqa muhitlarida ösişi bilan tavsiflanadi. P. multocida qonli agar kabi boyitilgan oziqa muhitlarida ösib, özига xos koloniyalar hosil qiladi.Koloniyalarning taşqi körinişi bakteriya ştammi va östiriş şaroitlariga qarab farqlanadi.Bakteriyaning biokimyoviy xususiyatlari turli moddalarni parçalaş qobiliyati va fermentativ faolligi bilan belgilanadi. Uşbu belgilar laboratoriya diagnostikasida qözğatuvçini boşqa bakteriyalardan farqlaş uçun qöllaniladi.Pasteurella multocidaning antigenlik xususiyatlari uning hujayra yuzasidagi antigen tuzilmalari bilan boğliq. Kapsula va lipopolisaxaridlar bakteriyaning immun tizimi bilan özaro ta'sirida muhim ahamiyatga ega.

Qözğatuvçining kapsulasi böyiça A, B, D, E va F kabi kapsulyar guruhlari farqlanadi. Parrandalardagi pasterellyoz holatlarida A kapsulyar guruhiga mansub ştammlar muhim ahamiyatga ega.Bakteriyaning patogenligi uning virulentlik omillari, kapsula hosil qilişi va xöjayin organizmining immun holatiga boğliq. Patogenlik omillari bakteriyaning organizmda saqlanib qolişi, töqimalar bilan özaro ta'siri va infeksion jarayonni yuzaga keltirişida iştirok etadi.Şunday qilib, Pasteurella multocida bakteriyasining asosiy biologik xususiyatlari uning morfologiyasi, kultural va biokimyoviy belgilari, antigenlik tuzilişi, patogenligi hamda taşqi muhit omillariga munosabati orqali tavsiflanadi.Pasteurella multocida qözğatuvçisini aniqlaşda bakteriologik va molekulyar-biologik usullardan foydalaniladi. Bakteriologik tekşiruvda tegişli namunalar maxsus oziq muhitlariga ekilib, ajralib çiqqan mikroorganizmlarning xususiyatlari örganiladi. Zaruratga köra, qözğatuvçini aniqlaştiriş uçun polimeraza zanjir reaksiyasi (PZR/PCR) kabi molekulyar usullar qöllanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, parrandalarda pasterellyoz qözğatuvçisi Pasteurella multocida özига xos morfologik, kultural, biokimyoviy, antigenlik va patogenlik

https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311040

xususiyatlariga ega bölgan grammanfiy bakteriyadir. Uning biologik xususiyatlarini çuqur örganiş qözğatuvçini boşqa mikroorganizmlardan farqlaş, laboratoriya diagnostikasini takomillaştirişva kasallikka qarşi samarali kuraş çoralarini işlab çiqişda muhim ahamiyatga ega. Şu sababli Pasteurella multocidaning biologik xususiyatlarini kompleks örganiş veterinariya mikrobiologiyasi va parrandaçilik amaliyoti uçun dolzarb bolib kelmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bakirov B.B. Hayvonlarning içki yuqumsiz kasalliklari. Öquv qöllanma. 2015.
2. Davlatov R.B., Eşböriyev B.M. Parrandalarni asraş, oziqlantirişva ularning kasalliklarini oldini olişhamda davolaşböyiça tavsiyalar. Toşkent, 2016.
3. 3,Davlatov R.B. va boşqalar. Parranda kasalliklari: amaliy va laboratoriya maşğulotlarini bajariş böyiça öquv qöllanma. Samarqand, 2017.
4. Pasteurella multocida — Wikipedia, The Free Encyclopedia. Elektron manba.
5. Boyce J.D., Harper M., Wilkie I., Adler B. Pasteurella. In: Pathogenesis of Bacterial Infections in Animals. 4th ed. Wiley-Blackwell, 2010, pp. 325–346.
6. Swayne D.E. va boşqalar. Pasteurellosis and Other Respiratory Bacterial Infections. In: Diseases of Poultry. Wiley, 2013.